

LÄS PÅ RECEPT

Metodbeskrivning

BAKGRUND

Läs på recept är ett arbetssätt som utvecklats av logoped och biblioteksutvecklare i Region Gävleborg. Metoden är noggrant utvärderad av forskare vid Linköpings universitet. Det handlar om att handleda vårdnadshavare i en särskilt språktränande läsmetod, "Gemensam bokläsning". Handledningen kan varieras utifrån familjens tidigare läserfarenhet. Vidare ingår riktade råd om läsvanor, skärmar, böcker och bibliotek.

Utvärderingen visar att en individanpassad genomgång av metoden "Gemensam bokläsning" och andra råd kopplade till läsning, kan leda till signifikanta skillnader av vårdnadshavares läsning för sina små barn.

Arbetssättet erbjuds nu de flesta barn i förskoleåldern som remitteras till logoped för försenad tal och språkutveckling.

Vid införande av "Läs på recept" som en interventionsmetod i en logopedisk verksamhet rekommenderas att inkludera samtliga delar. Detta eftersom det inte är klarlagt om det är de individanpassade råden, metoden "Gemensam bokläsning" eller rekommendationen om daglig läsning som gett störst effekt på vårdnadshavarnas läsning.

Följ stegen nedan:

LÄS PÅ RECEPT

Metodbeskrivning

KARTLÄGGNING AV LÄSVANOR

För att kunna ge riktade råd behöver läsvanorna hos vårdnadshavare kartläggas. Information från samtalet summeras i journal.

- Hur ofta läser ni högt? Hur lång tid per tillfälle?
- Berätta gärna mer om era lässtunder.
- Beskriv barnets läsintresse.
- Vilken typ av böcker tycker barnet om?
- Erfarenheter av bibliotek?
- Vid flerspråkighet: På vilket språk läser ni?
- Skärmtid: Hur ofta? Hur lång tid per tillfälle?

LÄS PÅ RECEPT: ALLMÄN DEL

Dessa punkter är gemensamma för alla som får Läs på recept.

- Visa film om gemensam bokläsning. Finns tillgänglig på flera språk.
- Lämna folder om Läs på recept (fritextruta där information om nivå på lämpliga böcker kan fyllas i). Gärna i flera exemplar om vårdnadshavare vill dela en folder med förskola eller med släktingar.
- Ordination om gemensam daglig läsning om minst 10 minuter. Informera om att det inte gör något om man missar en dag, men att det är viktigt att då försöka läsa dagen efter.

LÄS PÅ RECEPT

Metodbeskrivning

LÄS PÅ RECEPT: INDIVIDANPASSAD DEL

Dessa råd anpassas utifrån familjens tidigare erfarenheter av högläsning och läsvanor. Kan innehålla allt ifrån mycket handgriplig lektion i hur man håller boken och sitter med barnet, till riktad information om de viktigaste tipsen i gemensam bokläsning.

- **Gå igenom läsning på ett särskilt språktränande sätt:** Gemensam bokläsning går ut på att göra läsningen "levande" genom att variera tonfallet, göra gester och peka på bilder samtidigt som man läser. Det är viktigt att sitta så att man ser både boken och varandra. Det går bra att läsa det som står i texten, men helst ska man även bjuda in barnet till samspel, fråga om hen kan peka på- eller benämna bilder i boken, bygga ut texten, ställa frågor om- eller relaterat till innehållet, eller att göra egna betraktelser. Det är även bra att berätta vad det är för bok innan, och även att kort summera boken efter läsningen till exempel "den här boken handlade om Pino som åkte flygplan". Med metoden behöver man egentligen inte alls läsa det som står i texten, utan kan prata och interagera kring nästan vilken bok som helst. Metoden är en kombination av metoderna "dialogic book-reading" and "shared interactive bookreading", tillämpad för att den ska vara lättillgänglig för alla familjer (Brice Heath & Street, 2008; Trivette & Dunst, 2007).
- **Låt föräldern** (om barnet är närvarande vid besöket) prova att läsa med barnet, ge tips och feedback.
- **Utifrån läsning och läsvanor:** berätta om böcker och bibliotek och ge tips som kan underlätta om det är svårt att få till läsningen (till exempel lägga bort skärmar, inte läsa för sent på kvällen, berätta om bibliotekens verksamhet, prata om att inte välja för svåra böcker och så vidare.)

LÄS PÅ RECEPT

Metodbeskrivning

LÄS PÅ RECEPT: INDIVIDANPASSAD DEL

(fortsättning)

- **Utifrån barnets språkliga nivå:** ge tips på typ av böcker. Mycket bilder och enkla pekböcker passar barn som inte har kommit igång med språket eller med kraftigt försenat språk. För barn med enbart uttalsproblem kan åldersmatchade böcker väljas, där kan det vara bra att tänka på böcker som kan locka fram ljud hos barnet.
- **Vid flerspråkighet:** berätta om vikten av att läsa (och prata) på modersmålet med barnet.
- **Skärmtid:** informera om WHO:s rekommendation om max 1 timme daglig skärmtid. Till föräldrar som överskrider den gränsen, ge tydliga råd om att minska användningen. Till familjer med många timmars daglig skärmtid och där man kan resonera kring det problematiska kan mer ingående motiverande samtal vara ett alternativ.
- **Gåvobok:** under testperioden fick familjerna vid uppföljningsmötet en gåvobok anpassad efter barnets nivå. Nu när metoden är implementerad i Region Gävleborg får familjerna en gåvobok vid det första mötet. Detta har varit mycket uppskattat, särskilt då några familjer helt saknat böcker i hemmet.

LÄS PÅ RECEPT

Metodbeskrivning

UPPFÖLJNING:

Inom logopedisk verksamhet bör uppföljning ske till alla barn som har ett inbokat återbesök. Barn som inte har en planerad uppföljning bör frikostigt följas upp så länge det inte handlar om läsvana familjer och barn med mycket lindriga tal- och språksvårigheter. I dessa fall kan uppföljningen ske fysiskt eller per telefon.

- Uppföljning efter 3–6 månader. Vid kontakten ställs samma frågor som vid kartläggningen av läsvanor. Sker i övrigt som ett samtal kring läsning och läsvanor. Det kan vara viktigt att upprepa tipsen i Gemensam bokläsning och ge övriga råd.

ÖVRIGT

Även om metoden i sin ursprungsform riktar sig till barn i förskoleåldern som besöker en Logopedmottagning finns det inga hinder kring att använda metoden eller delar av arbetssättet i andra verksamheter, såsom exempelvis barn- och ungdomshabilitering, språkförskolor eller BVC.

Läs på recept är en kulturellt anpassningsbar metod som med fördel kan erbjudas vid besök där tolk närvarar.

I Region Gävleborg följs antalet utlämnade Läs på recept med en särskild KVÅ-kod. Det kan vara lämpligt om man i logopedisk verksamhet har intresse av att mäta hur många barn som har fått metoden.

Utformning och utvärdering av Läs på recept har finansierats av de deltagande parterna samt av Region Gävleborgs sociala investeringsmedel. Efter implementeringen ingår insatsen inom de ordinarie verksamheterna (och arbetssättet har kunnat ersätta andra insatser inom logopedverksamheten).